

Lomake 1 (2)
LH 5, 1/2022

 Metsäkeskus **TAPIO**

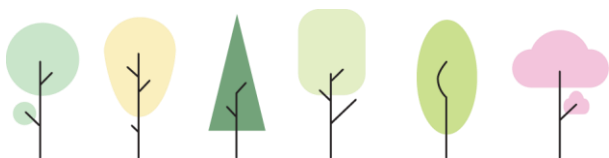
Luonnonhoidon muistilista

Muistilista on tehty metsänomistajan avuksi esimerkiksi hakkuu- ja hoitotöiden suunnitteluun ja keskusteluun toimijoiden kanssa. Metsänhoidon suosituksissa kuvattujen luonnonhoitotoimenpiteiden toteutustapa ja määrä vaihtelee metsänomistajan valitsemien luonnonhoidon mahdollisuuksien mukaisesti. Metsänomistaja valitsee luonnonhoidon toteutuksen tason metsässään, kuitenkin vähintään lain ja käytössä olevan metsäsertifiointin vaatimukset huomioiden. Omiin muistutuksiin voit merkitä esimerkiksi kuvion numeron.

Kasvatushakkuu: ensiharvennus, muu harvennus, jatkuva kasvatus;	Omat muistutukset
Poimintahakkuu, pienaukko	KALLIOELINTYÖ
Luonnonhoitotoimet	5 KPL / HA
Turvataan monimuotoisuudelle tärkeät luontokohteet	EDELITYSTEN MUKAIN
Säästetään suojatieteitä	25 LLA
Säilytetään sekapuustoisuus	KARKKI HAKUUT + RAKEN
Säilytetään puulajimäärä	
Jätetään säästöpuita ja säästöpuuryhmiä	

Suomen metsäkeskus • Vaihde p. 029 432 400 • Asiakastuki p. 029 432 409, asiakastuki@metsakeskus.fi • metsakeskus.fi

Yhteistyöllä kohti monimuotoisempia talousmetsiä – Monimetsä-hankkeen loppuraportti 2019–2022

Tiivistelmä

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti Monimetsä-hankkeen vuonna 2016 turvaamaan metsäluonnon monimuotoisuutta ja vesiensuojelua osana arkimetsänhoitoa. Hankkeella tuettiin Kansalliseen metsästrategiaan 2025 sisältyvää päämäärää metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä.

Vuosina 2016–2018 Monimetsä lisäsi metsäammattilaisten ja -organisaatioiden valmiuksia vastata metsänomistajien luonnonhoidollisiin tarpeisiin. Hankkeen yhtenä havaintona oli, että luonnonhoidon tason parantamisessa tulisi nojata entistä vahvemmin metsänomistajien vapaaehtoisuuteen, neuvontaan sekä metsänomistajien luontoon liittyvien tavoitteiden huomioimiseen metsänkäsittelyssä.

Hankkeessa kehitettiin metsänomistajien luonnonhoidollisia tavoitteita kokoava luonnonhoidon tarkistuslista sekä koottiin luonnonhoidon paikkatietoaineistot Suomen metsäkeskuksen sivuille karttapalveluun.

Monimetsä – jatkoaskel luonnonhoitoon -hankkeessa 2019–2022 metsänomistajat nostettiin ammattilaisten rinnalle kohderyhmäksi. Tavoitteeksi asetettiin etenkin metsänomistajien tietoisuuden ja osaamisen lisääminen talousmetsien luonnonhoidosta. Tässä julkaisussa kuvataan jatkohankkeen toimet ja tulokset tavoitteen saavuttamiseksi.

Neljän vuoden aikana Monimetsä koulutti lähes 2 500 metsänomistajaa ja yli 300 metsäalan ammattilaista eri puolilla Suomea. Monimetsä näkyi tapahtumissa, sosiaalisessa mediassa ja verkossa. Yhteistyö metsätalouden toimijoiden sekä oppilaitosten ja muiden hankkeiden kanssa oli aktiivista. Metsänomistajille ja metsäammattilaisille tuotettiin materiaaleja ja videoita, joiden avulla lisättiin ja voidaan jatkossakin lisätä tietämystä luonnonhoidon merkityksestä ja keinoista.

Monimetsää toteutettaessa metsänomistajat ovat ilmaisseet selkeästi tarpeen luonnonhoitoa koskevaan tietoon ja neuvontaan. Metsänomistajien halu vaikuttaa luonnonhoidon toteutusta koskevaan päätöksentekoon on ollut suuri, mutta luonnonhoidon keinovalikoima on aiemmin jäänyt tuntemattomaksi.

Monimetsällä on ollut tärkeä rooli metsänomistajan ja ammattilaisen välisen, luonnonhoitoon liittyvän puheen mahdollistajana. Sekä metsänomistajille että ammattilaisille suunnatut maastokoulutukset ovat olleet suosittuja ja toimineet tiedonvälityksen lisäksi eri tahojen välisenä keskusteluareenana.

Hankkeen järjestämissä tapahtumissa on noussut selvästi esiin tarve jatkaa tiedonvälitystä metsänomistajille. Etenkin talousmetsien luonnonhoidon rooli osana metsätalouden kestävyyttä ja monimuotoisuuden turvaamista on jäänyt tuntemattomaksi. Metsänomistajille tulee jatkossakin tuoda aktiivisesti esille, millaisia mahdollisuuksia omalla metsätilalla voi olla monimuotoisuuden turvaamiseen ja lisäämiseen metsän kaikissa kehitysvaiheissa ja metsänhoitotoimenpiteissä.

Metsätalouden toimijoiden ja luonnonhoidon toteuttajatahojen osaamista on niin ikään tarve syventää ja ylläpitää koulutuksilla. Tietoa tarvitaan muun muassa luonnonhoidon keinovalikoimasta, perusteista ja ekologisesta merkityksestä. Toimijoita tulisi myös kannustaa hyödyntämään kattavammin luonnonhoidon paikkatietoaineistoja oman työn tukena.

Teksti:	Nora Arnkil, Tapio
Taitto:	Anne Kaljunen, Suomen metsäkeskus
Kannen kuva:	Lauri Saaristo, Tapio

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	5
1.1	Monimetsän tarina	5
1.2	Monimetsä – jatkoaskel luonnonhoitoon 2019–2022.....	6
2	Tulokset	8
2.1	Tapahtumat	8
2.1.1	Metsänomistajat.....	8
2.1.2	Metsänomistajia palvelevat ammattilaiset.....	10
2.1.3	Muut metsäalan kohderyhmät.....	11
2.2	Materiaalit.....	13
2.3	Viestintä.....	16
3	Monimetsän vaikutus.....	18
3.1	Metsänomistajien ja ammattilaisten asenteet.....	18
3.2	Monimetsän rooli luonnonhoidon jalkautumisessa.....	19
3.3	Luonnonhoito osana omaa ammattitaitoa ja organisaation toimintaa	20
3.4	Luonnonhoidon toteutusta jarruttavat pullonkaulat	20
3.5	Uusien metsäammattilaisten koulutus ja oppilaitosyhteistyö	21
4	Johtopäätökset	23
4.1	Monimetsän onnistumiset.....	23
4.2	Ajatuksia luonnonhoidon toteutuksen pullonkauloista	24
4.3	Jatkokehitystarpeet.....	25
5	Liitteet	27

1 Johdanto

1.1 Monimetsän tarina

Talousmetsien luonnonhoitoa on toteutettu Suomessa laajalti jo 1990-luvulta lähtien. Metsänhoidon suosituksiin pohjautuva keinovalikoima – uudistusalojen säästöpuuryhmät ja kuolleet puut, tekopökkelöt, vesistöjen suojavyöhykkeet, suojatiheiköt ja monet muut keinot – oli monipuolistunut 2010-luvulle tultaessa huomattavasti.

Monimetsä syntyi vuonna 2016, kun maa- ja metsätalousministeriö käynnisti metsäalan toimijoiden kanssa hankkeen turvaamaan metsäluonnon monimuotoisuutta ja vesiensuojelua osana arkimetsänhoitoa. Ensimmäinen hankesuunnitelma ulottui vuosille 2016–2018. Tarkoituksena oli tukea Kansalliseen metsästrategiaan 2025 sisältyvää päämäärää metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä.

Monimetsä-hanke syntyi tilanteessa, jossa valtakunnallisen seurannan perusteella luonnonhoidon taso oli kääntynyt laskuun¹ ja luonnonhoitoon panostettiin selvästi vain noin neljänneksellä hakkuukohteista. Kuitenkin kyselytutkimusten mukaan metsänomistajat kokivat ympäristöarvot tärkeiksi ja merkittävä osa metsänomistajista suhtautui myönteisesti monimuotoisuuden turvaamiseen. Tästä syystä nähtiin, että luonnonhoidon tason parantamisessa tulisi nojata entistä vahvemmin metsänomistajien vapaaehtoisuuteen, neuvontaan sekä metsänomistajan luontoon liittyvien tavoitteiden huomioon ottamiseen metsänkäsittelyssä.

Vuosina 2016–2018 Monimetsä-hankkeessa tunnistettiin luonnonhoidon toteutuksen pullonkauloja yhdessä metsäammattilaisten kanssa. Hankkeessa tunnistettiin kaksi keskeistä toimintamallia, joiden laaja käyttöönotto varmistaisi sen, että metsätaloudessa pystytään toteuttamaan hyvää luonnonhoidon tasoa.

Ensimmäinen toimintamalli liittyi metsänomistajan omien luonnonhoitotavoitteiden selvittämiseen. Tavoitteet tulee kytkeä osaksi hakkuiden ja metsänhoitotöiden suunnittelua, jolloin toimijat voivat suositella metsänomistajalle sopivia luonnonhoidon keinoja. Hankkeessa kehitettiin luonnonhoidon tarkistuslista tukemaan tämän toimintamallin jalkautusta.

¹ Siitonen, J., Puntila, P., Korhonen, K.T., Heikkinen, J., Laitinen, J., Partanen, J., Pasanen, H. & Saaristo, L. 2020. Talousmetsien luonnonhoidon kehitys vuosina 1995–2018 luonnonhoidon laadun arvioinnin sekä valtakunnan metsien inventoinnin tulosten perusteella. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 69/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 71 s.

Toinen toimintamalli liittyi luonnonhoidon paikkatietoaineistoihin.

Paikkatietoaineistoja ja -työkaluja tulee hyödyntää aktiivisesti, jotta luonnonhoidon neuvonta, suunnittelu ja toteutus voidaan kohdentaa metsässä tehokkaasti.

Monimetsä kokosi luonnonhoidon keinojen kohdentamiseen liittyvät paikkatietoaineistot Suomen metsäkeskuksen sivuille karttapalveluun, jotta ne ovat helposti toimijoiden käytettävissä.

Toimintamalleja ja uusia kustannustehokkaita luonnonhoitokeinoja vietiin käytäntöön laajalla koulutuskiertueella, johon osallistui yli 700 metsäammattilaista.

Lue lisää:

- [Talousmetsien luonnonhoidon tehokkaat ratkaisut – Monimetsä-hankkeen selvitys](#) (pdf)
- [Toimintamalleja monimuotoisen metsäluonnon tuottajille. Monimetsä-hankkeen loppuraportti 2016–2018](#) (pdf)

1.2 Monimetsä – jatkoaskel luonnonhoitoon 2019–2022

Monimetsän 2016–2018 kehittämät toimintamallit saivat kokeilujen ja koulutusten myötä hyvää palautetta metsäalan käytännön toimijoilta. Esimerkiksi metsänomistajien luonnonhoitotavoitteiden selvittämistä varten kehitetty luonnonhoidon tarkistuslista sai myönteisen vastaanoton.

Kun hankkeen ensimmäisessä vaiheessa lisättiin ammattilaisten ja organisaatioiden valmiuksia vastata metsänomistajien luonnonhoidollisiin tarpeisiin, päätettiin seuraavassa vaiheessa kohdentaa luonnonhoidon tasoa nostavia toimenpiteitä metsänomistajille. Talousmetsien luonnonhoidon keinovalikoiman katsottiin olevan yksityisille metsänomistajille vielä siinä määrin vieras, että tietotason parantaminen voisi tuottaa merkittävän loikan luonnonhoidon laadun kehityksessä.

Monimetsä – jatkoaskel luonnonhoitoon -hankkeessa 2019–2022 metsänomistajat nostettiin ammattilaisten rinnalle kohderyhmäksi, jolle luonnonhoitoon liittyvää tiedonvälitystä ja viestintää kehitettäisiin. Tavoitteeksi asetettiin metsänomistajien ja metsäammattilaisten tietoisuuden ja osaamisen lisääminen niin, että tulevaisuudessa metsätaloudessa voidaan ylläpitää ja parantaa metsäelinympäristöjen ja vesistöjen hyvää tilaa.

Tavoitteen toteuttamiseksi määritettiin seuraavat toimenpiteet:

- Lisätään metsänomistajien kiinnostusta ja kykyä tunnistaa monimuotoisuuden turvaamisen mahdollisuuksia ja toteutuskeinoja omissa metsissään.
- Kehitetään toimijoiden käyttöön kustannustehokkaita ja metsänomistajien palvelutarpeita vastaavia toimintamalleja ja työkaluja luonnonhoidon edistämiseen.
- Lisätään urakoitsijoiden ja käytännön työntekijöiden osaamista työmaasuunnittelussa, työnjohdossa ja toteutuksessa niin, että luonnonhoidolle asetetut tavoitteet saavutetaan.
- Lisätään paikatiedon hyödyntämistä luonnonhoidon keinojen valinnassa ja kustannusvaikuttavassa kohdentamisessa ml. digitaalisten metsänhoitosuosittelujen hyödyntäminen.
- Kehitetään metsätalouden julkisten hallinto-, tuki- ja neuvontajärjestelmien vaikuttavuutta luonnonhoidon edistämisessä.

Tässä julkaisussa kuvataan hankkeen toimet ja tulokset tavoitteen saavuttamiseksi.

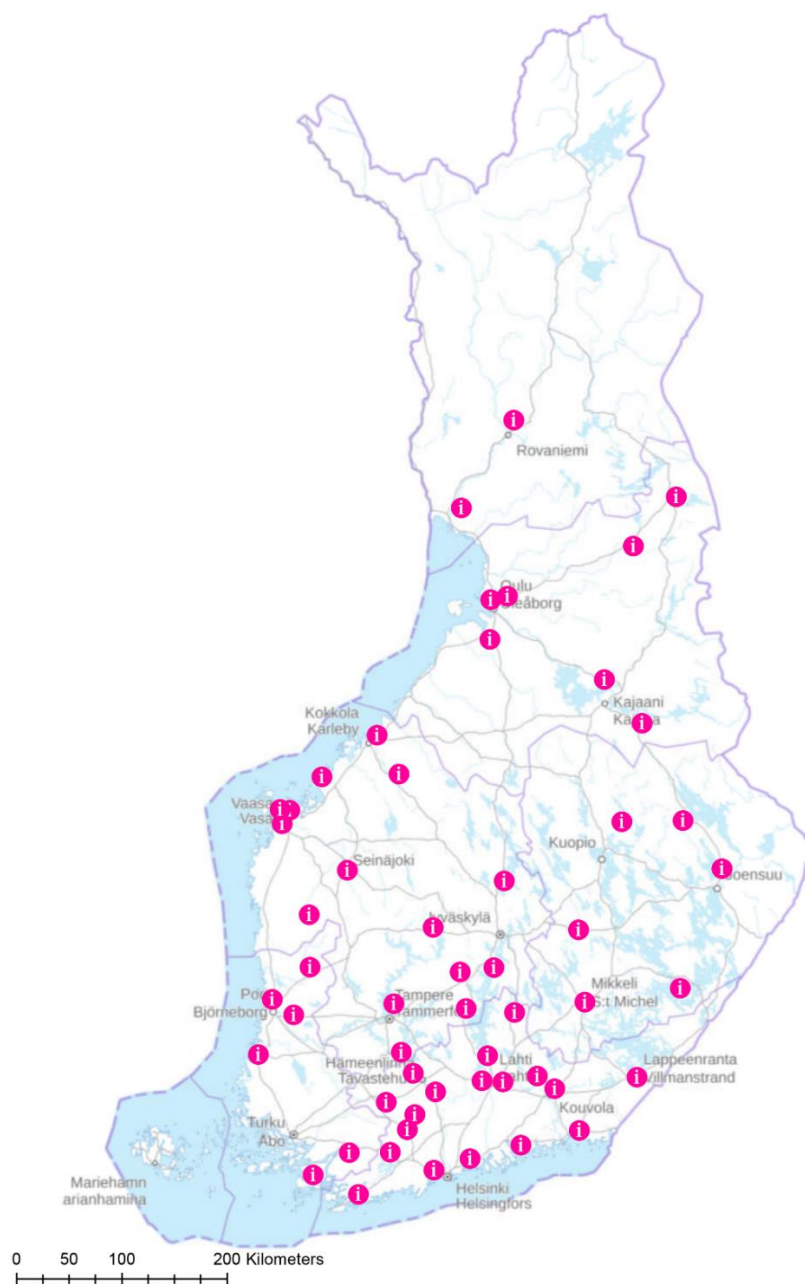
Hankkeen toteutuksesta ovat vastanneet Suomen metsäkeskus ja Tapio Oy yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:n, Metsäteollisuus ry:n ja Koneyrittäjät ry:n kanssa. Toteuttajatahojen lisäksi Monimetsä-hankkeen ohjausryhmässä ovat olleet edustettuina ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus SYKE, Luonnonvarakeskus Luke ja Suomen riistakeskus.

2 Tulokset

2.1 Tapahtumat

2.1.1 Metsänomistajat

Vuosina 2019–2022 Monimetsä-hanke järjesti yhteensä 91 metsänomistajille suunnattua tapahtumaa, joihin osallistui kaikkiaan noin 2500 henkilöä (liite 1).

Metsänomistajille järjestetyt maastokoulutukset ja metsänomistajapäivät jakautuivat ympäri Suomen.

Laatuloikka luonnonhoitoon -lenkeille osallistui neljän vuoden aikana yhteensä 1000 metsänomistajaa. Lenkkejä järjestettiin yhteensä 68 kpl vuosien 2019 ja 2022 välisenä aikana. Palaute lenkkikonseptista oli kiittävää (asteikolla 1–5 arvosanaksi annettiin ka. 4,5). Ruotsinkielisiä lenkkejä oli tarjolla yhteensä 5kpl.

Metsäkeskuksen järjestämien maastokoulutusten lisäksi luonnonhoitolenkkien konsepti vietiin muiden metsäalan toimijoiden käyttöön hyödynnettäväksi heidän omissa tapahtumissaan.

"Parasta tilaisuudessa: metsänomistajille tietoa siitä, että luonnon voi huomioda myös talousmetsissä. Aihe on erinomainen ja tarpeellinen." Palaute lenkiltä

Monimuotoinen metsäni -metsänomistajapäiviä järjestettiin yhteensä neljä. Vuonna 2021 toteutusmuoto oli webinaari ja vuonna 2022 metsänomistajapäivät järjestettiin alueellisina messutapahtumina Oulussa (11.6.), Kuopiossa (3.9.) ja Espoossa (17.9.). Muun ohjelman ohella metsänomistajapäivillä oli mahdollisuus osallistua luonnonhoitolenkkeihin. Päivien aikana lenkeille osallistui yhteensä 247 henkilöä.

Webinaareja järjestettiin metsänomistajille eri teemoilla yhteensä 19 kpl, joista kuusi ruotsinkielisenä. Esimerkkejä teemawebinaareista: Lahopuusto ja sen merkitys, Säästöpuut hakkuissa, Vesistöjen suojavyöhykkeiden monet roolit ja Vinkkejä riistaystävälliseen metsänhoitoon. Osallistujia webinaareissa oli yhteensä 1368 kpl. [Webinaaritallenteet](#) ovat kaikkien saatavilla Suomen metsäkeskuksen Youtubessa.

"Itselle hyvää tietoa uutena metsänomistajana."

"Oli kiva kuulla, että säästöpuut todella hyödyttävät metsäluontoa." Palautteita webinaareista

2.1.2 Metsänomistajia palvelevat ammattilaiset

Vuosina 2019–2022 järjestettiin 19 toimijoille suunnattua koulutusta, joihin osallistui yhteensä 317 henkilöä (liite 2).

Ammattilaisille suunnatut maastokoulutukset järjestettiin kahdeksalla eri paikkakunnalla.

Talousmetsien luonnonhoidon keinot -maastokoulutuksissa käsiteltiin talousmetsien luonnonhoidon toimintatapojen kiinnittämistä tukevammin osaksi arkimetsänhoitoa. Koulutukset järjestettiin puolen päivän mittaisina maastokoulutuksina, joiden suoritukseen kuului myös ennakkomateriaaleja. Maastokoulutuksiin osallistui yhteensä 93 toimijaa.

"Asia on todellista arkipäivää meille kentällä oleville. Siispä iso kiitos tuesta normityöhön!" Palaute maastokoulutuksesta

Toimijawebinaareja järjestettiin yhteensä viisi. Aiheina webinaareissa olivat luonnonhoidon paikka-tietoaineistojen hyödyntäminen metsänkäsittelyn toimenpiteissä, Monimetsän toimintamallit ja työkalut sekä luonnonhoidon hyödyt ja kustannukset. Webinaareihin osallistui yhteensä 224 henkilöä.

Lisäksi Monimetsän puitteissa koulutettiin ammattilaisia Metsäkeskuksen sisällä:

Metsäkeskuksen sisäisissä koulutuksissa asiakasneuvontaa tekevät henkilöt saivat koulutusta talousmetsien luonnonhoidon neuvontatyöhön (esille nostettaviin asioihin, keinoihin, niiden vaikuttavuuteen ja kustannuksiin) sekä hankkeen tuottamien materiaalien hyödyntämiseen. Koulutuksiin osallistui noin 70 Metsäkeskuksen asiakasneuvojaa, työtä ohjaavaa esihenkilöä sekä luonnonhoidon asiantuntijoita.

Metsäkeskuksen henkilöstö osallistui myös työpajoihin, joissa haettiin ratkaisuja talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuuden lisäämiseen.

Metsäkeskus käynnisti sisäisenä perehdytystoimena talousmetsien luonnonhoidon oppimispolun vuosina 2020–2021. Oppimispolulta valmistui 12 talousmetsien luonnonhoidon erityisosaajaa, joiden osaamista on voitu hyödyntää niin Monimetsä-hankkeen tilaisuuksissa kuin muissa yhteyksissä.

2.1.3 Muut metsäalan kohderyhmät

Yhteistyö muiden toimijoiden, oppilaitosten ja hankkeiden kanssa on ollut Monimetsä-hankkeen aikana aktiivista. Hanke on osallistunut moniin metsäalan tapahtumiin ja hankkeisiin.

Messut. Monimetsä osallistui mm. FinnMetko-messuille (2020, 2022), Farmari-messuille (2022), Lapin metsätalouspäiville (2020) sekä Elävä maaseutumessuille (2021).

Koululaistapahtumia, joihin hanke otti osaa, tai jotka toteutettiin yhteistyössä, oli useita, esim. vuonna 2021 Joroisissa, Vaasassa, Pieksämäellä, Hämeenlinnassa ja Vantaalla. Vuonna 2022 hanke oli mukana koululaisten metsäpäivillä Pieksämäellä, Joroisissa, Espoossa, Hämeenlinnassa, Miehikkälässä ja Uuraisilla.

Koululaisten metsäviikolla tärkeänä teemana oli monimuotoisuus. Metsäkeskuksen vetämällä rastilla hyödynnettiin myös Monimetsän materiaaleja. Kuva: Suomen metsäkeskus.

Hankeyhteistyötä tehtiin monipuolisesti muiden alueellisten sekä valtakunnallisten hankkeiden kanssa. Luonnonhoidon kehittämishankkeiden neuvottelupäivät järjestettiin hankkeen toimesta toukokuussa 2020 verkkotapaamisena. Talousmetsien luonnonhoitoa alueellisesti, valtakunnallisesti tai METSO:n puitteissa buustaavia hankkeita esittäytyi päivässä yhteensä 26 kpl. Teemoina olivat hankkeiden vaikuttavuus sekä sitä tukeva, yhteinen luonnonhoidon hankeviestintä.

Lisäksi Monimetsä toteutti luonnonhoitolenkkejä yhdessä seuraavien hankkeiden kanssa: Monimuotoisuuskeskittymän luonnonhoitoverkosto - Hyppäränharju, Osallistavaa suunnittelua METSO:n avulla - OsuMa, Pohjois-Savon laatuloikka luonnonhoitoon, Lehtometsien havinaa Pirkanmaalla -hanke, Keski-Suomen monimuotoiset puronvarret, Jatkuvan kasvatuksen Jatkas -hanke Pirkanmaalla, Hiiliviisas suometsän hoitohanke Keski- ja Etelä-Pohjanmaalla sekä Ilmastoviisaat Pohjalaismetsät.

Monimetsä oli myös vahvasti mukana esimerkiksi Energiaa metsästä -kampanjan tilaisuuksissa (mm. Närpes, Sipoo, Hirvaskangas) sekä webinaareissa vuonna 2022.

Oppilaitosten kanssa yhteistyötä tehtiin mm. luonnonhoitolenkkien muodossa vuosina 2020–2022 Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun, Etelä-Savon ammattiopisto Esedun, Hyrian, Hämeen ammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa. Oppilaitosten oppilaita myös osallistui hankkeessa järjestettyihin toimijakoulutuksiin.

2.2 Materiaalit

Hankkeessa luotiin ja kehitettiin sekä suomeksi että ruotsiksi monipuolisesti työkaluja ja materiaaleja luonnonhoitoon liittyvän ymmärryksen ja osaamisen lisäämiseksi, metsänomistajan luonnonhoitoon liittyvien tavoitteiden esiin tuomiseksi ja metsäammattilaisen työn tueksi.

- [Luonnonhoidon muistilistan](#) (aiemmin nimellä luonnonhoitotoimenpiteiden tarkistuslista) käytettävyyttä parannettiin Monimetsän jatkohankkeen aikana.

Muistilista antaa tietoa luonnonhoidon erilaisista keinoista ja mahdollisuuksista metsänkäsittelyn eri vaiheissa, ja sille voidaan kirjata havaintoja ja muistiinpanoja metsänomistajan tavoitteiden mukaisesti. Muistilista toimii tukena metsänomistajan ja metsäammattilaisen välisissä keskusteluissa. Muistilistan seliteosa (neuvontatyökalu) tarjoaa tiiviissä muodossa tietoa luonnonhoitokeinojen tavoitteista, toteuttamisesta ja vaikutuksista metsäluonnon monimuotoisuuteen.

Muistilista ja sen seliteosa on julkaistu myös ruotsiksi: [Checklista för naturhänsyn, Ifyllnadsinstruktion: checklista för natur-hänsyn](#).

- [Luonnonhoidon tilauslomakkeen](#) avulla metsänomistaja voi viestiä tiettyyn metsikkökuvioon ja toimenpiteeseen liittyvistä luonnonhoidon tavoitteista ja toteutuksesta. Täytetty lomake voidaan lähettää esimerkiksi tarjouspyynnön tai toimeksiannon liitteenä tai antaa metsäammattilaiselle tapaamisen yhteydessä.
- [Luonnonhoidon keinovideot](#) esittelevät kymmenen keskeistä talousmetsien luonnonhoidon keinoa metsänomistajille ja metsäammattilaisille. Esimerkkejä keinovideoista: Jätetään säästöpuita ja säästöpuuryhmiä, Jätetään vesien varsille suojavyöhykkeet, Säästetään haavat ja Edistetään luontoarvoja peltojen reunavyöhykkeillä. Keinovideot löytyvät myös ruotsiksi tekstitettynä: [Naturvårdsmetoder i ekonomiskog – Monimetsä – YouTube](#)
- [Monimetsä-esimerkkikartat](#) havainnollistavat talousmetsien luonnonhoidon suunnittelua ja kohdentamista. Kartat esittelevät suunnittelun lähtötietoina käytettäviä luonnonhoidon paikkatietoaineistoja ja kuvitteellista

leimikkokarttaa, joka sisältää leimikolla käytettävät luonnonhoidon keinot sekä niiden kohdentamisen.

- Suojele - Säästä -kuitunauhan ohje tuotettiin säästettävän puuston merkitsemiseen tarkoitetun kuitunauhapakkauksen rinnalle. Kuitunauhaa ja ohjeistusta jaettiin metsänomistajille Monimetsän tilaisuuksissa.
- Esitteet. [Monimuotoisuuden turvaaminen nuoren metsän hoidossa ja pienpuun korjuussa](#) sekä [Monimuotoisuuden turvaaminen jatkuvassa kasvatuksessa](#) esittelevät luonnonhoidon keinoja ja käytännön tekoja luonnon monimuotoisuuden huomioimiseksi eri toimenpiteiden yhteydessä. Molemmat esitteet julkaistiin suomeksi ja ruotsiksi.
- Nuorten metsänomistajien infopaketti lähetettiin sähköpostitse yli 3000 18–30-vuotiaalle metsänomistajalle lokakuussa 2022. Viesti sisälsi mm. infopaketin talousmetsien luonnonhoidosta, linkkejä hankkeen tuottamiin materiaaleihin sekä mahdollisuuden jättää yhteydenottopyyntö henkilökohtaiseen neuvontaan talousmetsien luonnonhoidon asioissa.
- [Kamala luonto – Ihana Monimetsä -sarjakuvien](#) Ilves ja Kärppä kavereineen viestivät keskeisistä luonnonhoidon keinoista. Hahmot kommentoivat mm. metsään jätettyjä säästöpuita, lahoppuita ja suojavyöhykkeitä. Kuvia voi vapaasti hyödyntää esimerkiksi metsänomistajille suunnatussa luonnonhoidon viestinnässä.

Kamala luonto -sarjakuvastrippejä tehtiin 13 keskeisestä talousmetsien luonnonhoidon keinosta.

- ”Millainen luonnonhoitaja olen” -verkkokoulutus luotiin osaksi Metsäkeskuksen verkko-oppimisympäristöä. Maksuttoman, seitsemänosaisen verkkokoulutuksen voi suorittaa ajasta ja paikasta riippumatta omaan tahtiin. Koulutuksessa on hyödynnetty Monimetsä-hankkeen tuottamia materiaaleja ja työkaluja. Koulutus löytyy myös ruotsinkielisenä: Naturhänsyn i min skog.

Metsäkeskuksen verkko-oppimisympäristöön kirjautuminen:

<https://metsakeskus.verkkokoulu.gimletlms.com/fi/login?returnUrl=/fi>

- [Talousmetsien luonnonhoidon hyödyt ja kustannukset -julkaisu](#) esittelee yleisimpiä luonnonhoidon keinoja, niiden hyötyjä, kustannuksia ja toteutusta metsänomistajien päätöksenteon tueksi.
- [Luonnonhoito talousmetsien arjessa vuonna 2020 -raporttiin](#) koottiin tietoa talousmetsien luonnonhoidon kehittämistarpeista hankkeen alkuvaiheilta. Raportin pohjana toimivat hankkeessa vuonna 2020 tehdyt kyselyt metsänomistajille ja metsäalan toimijoille. Raportti auttaa ymmärtämään, millaisilla toimenpiteillä luonnonhoito saadaan nykyistä tiiviimmin osaksi talousmetsien arkea.

2.3 Viestintä

Monimetsä näkyi ja kuului mediassa 2019–2022 monikanavaisesti ja -äänisesti hankkeen vahvan yhteistyöverkoston toimesta. Monimetsä-aiheisia kirjoituksia julkaistiin jatkohankkeessa yli 60 kpl, mm. metsäalan ammattijulkaisuissa ja aikakauslehdissä, maan suurimmissa päivälehdissä, metsänhoitoyhdistysten jäsenlehdissä sekä hankkeen toteuttajien verkkosivuilla.

ARTIKKELI | 11.8.2021 09:32

”Monimuotoisuuden huomiointi vaatii yhteistä näkemystä ja osaamista”

Monimuotoisuutta on helppo vaalia harvennushakkuissa, mutta totutut toimintamallit jarruttavat muutosta.

Muutamat järeät haavat on jätetty harvennukselle ryhmäksi, josta muodostuu aikanaan myös päätehakkuun säästöpuuryhmä. ”Nämä aikasvoskuuset olisi voinut jättää ennakkoraivauksessa kaatamatta haapojen välistä”, pohtii Vuorinen. (Kuva: Sami Karppinen)

Kirjoittaja
Sami Karppinen

Teema

Metsänhoito

Jaa artikkeli

Pihlaja! Valkoiset kukat paljastavat kesäkuun alussa komean pihlajan keskeltä viime talvena harvennettua metsäkuviota. Näky on juuri harvennetussa metsässä sen verran harvinainen, että puuta on käytävä hämmästelemässä lähempää.

Hakkuun suunnitellut Päijänteen metsänhoitoyhdistyksen metsäneuvoja Arto Vuorinen paljastaa, että pihlaja ei ole jäänyt pystyyn vahingossa.

”Sovimme metsänomistajan kanssa, että harvennushakkuissa pyritään huomioimaan monimuotoisuus tavanomaista aktiivisemmin. Olen huomannut, että yhä useampi metsänomistaja kokee asian tärkeäksi”, Vuorinen kertoo.

Pihlajan säästäminen on pieni, mutta ei todellakaan itsestään selvä asia harvennuksella. Kuvio on ennakkoraivattu ja puuta on kertynyt

Metsälehti Makasiinin tiedeartikkelissa (21.8.2021) pohdittiin monimuotoisuuden vaalimista harvennushakkuissa.

Hankkeelle perustetut sosiaalisen median kanavat (Facebook, Instagram) toimivat tärkeässä roolissa Monimetsä-brändin luomisessa. Esimerkiksi Facebookilla tavoitettiin keskimäärin yli 22 000 suomalaista kuukaudessa, joista 3 000 oli jollain tapaa vuorovaikutuksessa hankkeen julkaisuihin liittyen.

Monimetsä Facebook 2022

Seuraajia 3 722

2022 tavoitettu keskimäärin 22 000 hlö/kk

2022 sitoutettu keskimäärin 3 000 hlö/kk

Monimetsä Instagram 2022

Seuraajia 683

2022 tavoitettu keskimäärin 1 400 hlö/kk

2022 sitoutettu keskimäärin 100 hlö/kk

Erityisesti Kamala Luonto -sarjakuvapiirroksot sitoutuivat hyvin sosiaalisen median kanavissa Monimetsän seuraajia ja muita talousmetsien luonnonhoidosta kiinnostuneita suomalaisia. Sarjakuvapiirroksia yksinään käytiin katsomassa Tapion verkkosivuilla 2021–2022 yli 4 000 kertaa.

Tapion ja Suomen metsäkeskuksen talousmetsien luonnonhoitoa käsittelevillä, Monimetsä-aiheisillä verkkosivuilla vierailtiin 2021–2022 yhteensä lähes 20 000 kertaa. Monimetsän YouTube-kanavalla julkaistuja webinaaritallenteita, talousmetsien luonnonhoidon keinoja esitteleviä videoita, Laatuloikka luonnonhoitoon -lenkeillä kuvattuja videoita ja muita Monimetsä-videoita oli lokakuussa 2022 katsottu yhteensä yli 3 000 kertaa.

3 Monimetsän vaikutus

Syksyllä 2022 kartoitettiin Monimetsän toimintamallien ja työkalujen jalkautumista metsäalan toimijoiden keskuuteen viidellätoista Teams- ja puhelinhaastattelulla. Tavoitteena oli hankkeen päättyessä tehdä yleisluontoinen tilanpäivitys siitä, miten talousmetsien luonnonhoito näkyy ja kuuluu ammattilaisten toiminnassa ja palveluissa, sekä millaisia jatkokehitystarpeita tai luonnonhoidon toteutukseen liittyviä pullonkauloja ammattilaiset nostavat esiin (liite 3).

Haastatteluihin osallistui toimijoita seuraavanlaisilla nimikkeillä (suluissa organisaatio):

- metsäasiantuntija, ympäristöasiantuntija, kestävän kehityksen päällikkö (puuta ostava/omistava organisaatio)
- luonnonhoidon erityisasiantuntija, metsäpalvelupäällikkö, toiminnanjohtaja (metsänhoitoyhdistys)
- metsän- ja luonnonhoidon asiakasneuvoja, metsäneuvoja, asiakuuspäällikkö (neuvontaorganisaatio)
- metsäpalveluyrittäjä, operaatiopäällikkö (metsäpalvelu- tai metsäkoneyrittäjä)
- tuntiopettaja, koulutuspäällikkö, koulutusvastaava (metsäoppilaitos, opisto/amk)

Seuraavat havainnot perustuvat näihin haastatteluihin.

3.1 Metsänomistajien ja ammattilaisten asenteet

"Haluan nostaa esiin, että asenteet on menneet parempaan. Asiat menee hitaasti eteenpäin, pitäisi mennä paljon nopeammin, mutta suunta on oikea." Kommentti haastattelusta

Haastattelun aluksi kysyttiin vastaajien mielipidettä luonnonhoitoon liittyvän asenneilmapiirin muutoksista, myös Monimetsän "vaikutuspiirin" ulkopuolelta. Reilun viiden vuoden aikana niin metsänomistajien kuin metsäammattilaisten suhtautuminen luonnonhoitoon koettiin muuttuneen sekä arkipäiväisemmäksi että pääsääntöisesti positiivisemmaksi, ja yleisesti teemaan liittyvän kiinnostuksen lisääntyneen.

Metsäluonnon monimuotoisuutta ja ilmastonmuutosta koskevat asiat ovat olleet muutamana viime vuotena mediassa laajasti esillä, mikä on lisännyt aikaansa seuraavien metsänomistajien kiinnostusta ja perehtymistä asiaan. Myös polarisoituneella keskustelulla koettiin olleen paikkansa asenneilmapiirin murroksessa, sillä se oli tuonut luontoasiat suuremman yleisön ja sitä myöten useamman metsänomistajan tietoisuuteen. Samalla kynnys luonnonhoidon teemojen keskustelemiseksi ammattilaisen ja metsänomistajan välillä oli madaltunut.

Kiinnostuksen lisääntymisestä huolimatta metsänomistajilla koettiin olevan vielä melko vähäisesti tietoa ja ymmärrystä siitä, miksi ja miten monimuotoisuutta voidaan turvata osana metsänhoidon toimenpiteitä. Kaikilla vastaajilla oli myös kokemuksia metsänomistajista, joita luonnonhoito ei ollut kiinnostanut tai jotka olivat suhtautuneet siihen negatiivisesti – osalla vastaajista vain satunnaisesti, osalla jopa päivittäin. Myös sekä toimijoiden omissa että yhteistyötä tekevissä metsäorganisaatioissa koettiin olevan vielä luonnonhoidon jalkautumista hidastavaa asenneilmapiiriä.

3.2 Monimetsän rooli luonnonhoidon jalkautumisessa

Monimetsän toimijoille suunnatut maastokoulutukset ja metsänomistajien luonnonhoitolenkit saivat paljon kiitosta. Etenkin jälkimmäisen koettiin olleen tärkeässä roolissa teeman jalkauttajana metsänomistajien suuntaan, ja toisaalta toimineen myös toimijoiden ja metsänomistajien keskusteluareenana. Metsänomistajille suunnattuihin lenkkeihin osallistui useasti paikallisia toimijoita, mikä sekä mahdollisti ammattilaisten luonnonhoidollisen osaamisen lisääntymisen että välittömän, avoimen keskustelun ammattilaisten ja metsänomistajien kesken.

Monimetsän koettiin vahvistaneen etenkin toimijoiden luonnonhoidollista osaamista sekä antaneen lisää työkaluja luonnonhoidon systemaattisempaan huomioimiseen omassa työssä. Myös omaan tai organisaation viestintään oli saatu hankkeesta materiaaleja.

Luonnonhoidon muistilistaa enemmän hyödyntäneet ammattilaiset kehuivat sen olevan erinomainen materiaali etenkin metsänomistajien neuvontaan ja keskustelun tukena, omaa ammattitaitoa vahvistamassa. Nekin ammattilaiset, joiden mielestä Monimetsän materiaalien hyödyntäminen oli jäänyt omassa organisaatiossa puolitiehen tai arkityön jalkoihin, kokivat niiden lisänneen sisäistä keskustelua luonnonhoidon toimenpiteistä ja omista toimintamalleista. Muutamille vastaajista muistilista ei ollut ennestään tuttu tai sitä ei ollut hyödynnetty lainkaan.

3.3 Luonnonhoito osana omaa ammattitaitoa ja organisaation toimintaa

Varsinainen luonnonhoidosta keskusteleminen, metsässä toteutettavista luonnonhoitotoimenpiteistä sopiminen ja niiden toteuttaminen olivat vastaajien mielestä hyvin paljon ammattilaisesta ja organisaatiosta kiinni. Osassa organisaatioita Monimetsä-henkinen toimintamalli, jossa luonnonhoito kytkeytyy osaksi kaikkia metsätalouden eri prosesseja, toteutui vain korkeammalla tasolla, tai jalkauttaminen toimihenkilöiden keskuuteen oli muutoin kesken.

Osa toimijoista koki kuuluvansa organisaatiossaan niiden harvojen ammattilaisten joukkoon, joiden tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden ylläpito ja vahvistaminen osana omaa työtä. Toisaalta oma intohimo tai sisäinen motivaatio asian suhteen oli saattanut vaikuttaa positiivisesti myös kollegoiden ajatusmaailmaan.

"Organisaation luontopuhe on suunnittelijasta kiinni. Kymppipykälän ja sertifiointin vaatimukset kyllä tiedetään ja niistä puhutaan." Kommentti haastattelusta

Etenkin päivittäin metsänomistajien kanssa tekemisissä olevat, neuvontaa tekevät ammattilaiset olivat saaneet paljon tuntumaa luonnonhoidon kytkemiseen osaksi omaa arkityötä, ja kokivat luonnonhoidon olevan iso osa nykyistä ammattitaitoaan.

3.4 Luonnonhoidon toteutusta jarruttavat pullonkaulat

Monimetsän ensimmäisessä hankevaiheessa tunnistettiin käytännön työtä tekevien metsäammattilaisten kanssa luonnonhoidon toteutusta jarruttavia pullonkauloja. Haastatteluissa pullonkauloja tarkasteltiin vastaajien kanssa uudestaan (liite 3).

Valtaosa haastateltavista koki metsäalan toimijoiden luonnonhoidollisen osaamisen ja ymmärryksen parantuneen suuressa kuvassa. Kuitenkin myös luonnonhoidon perusteiden hallitsemisessa ja niiden ekologisen merkityksen ymmärtämisessä tuotiin esiin puutteita, esimerkiksi lahopuiden ja lehtipuiden säästämiseen sekä luontokohteiden huomioimiseen liittyen.

"Paikkatietoaineistojen ja työkalujen puutteet on ehdottomasti parantuneet, kännykässäkin on hyvät kartat. Mikä on ilman muuta huonontunut, on maastossa tehtävä suunnittelu. Siellä käy niin vähän enää porukkaa." Kommentti haastattelusta

Luonnonhoitoon liittyvän laajemman osaamisen syntymisen ja ylläpidon katsottiin vaativan aktiivista kertaamista ja suunnitelmallista kouluttautumista niin toimihenkilöiltä kuin yrittäjiltä. Samanaikaisesti taloudellisten näkökulmien koettiin jarruttavan sekä organisaatioiden että yksittäisten toimihenkilöiden tasolla luonnonhoidon hyvää toteutusta. Suurimpina ongelmina mainittiin organisaatioiden kiristyneet tulostavoitteet ja suunnitteluun käytettävän ajan resursoiminen. Myös maastossa tehtävän suunnittelun koettiin vähentyneen entisestään.

Paikkatietoon perustuvien luonnonhoitoaineistojen ja työkalujen nähtiin huomattavasti parantuneen viime vuosina. Kaikki ammattilaiset eivät kuitenkaan olleet hyödyntäneet tai eivät kokeneet osaavansa hyödyntää aineistoja suunnittelun tukena. Organisaation tasolla aineistojen hyödyntäminen oli myös saattanut jäädä kesken järjestelmien puutteellisten rajapintojen takia.

3.5 Uusien metsäammattilaisten koulutus ja oppilaitosyhteistyö

"Väitän, että olemme tehneet oikeita asioita 20 vuotta. Nyt niitä asioita tarkennetaan ja ne ovat tulleet enemmän puheisiin ja tapetille. Mikä on hyvä!" Kommentti haastattelusta

Oppilaitoksia koskevat haastattelut suunnattiin niille tahoille, joiden kanssa hankkeessa oli tehty yhteistyötä esimerkiksi luonnonhoidon maastokoulutusten järjestämisessä.

Oppilaitoksissa luonnonhoitoa opetetaan monipuolisesti joko omana erillisenä opintokokonaisuutena, osana laajempia metsätalouden kestävyysliittymiä opintokokonaisuuksia tai eri metsätalouden teemoja läpi-leikkaavasti, esimerkiksi osana leimikon suunnittelua.

Uusien ja opintopolulla olevien metsäammattilaisten lähtökohdat toteuttaa työssään hyvää luonnonhoitoa koettiin olevan hyvät tai jopa kiitettävät. Luonnonhoidon toteutukseen liittyvät pullonkaulat nähtiin pitkälti samalla tavalla,

kuin muissakin selvityksen haastatteluissa: luonnonhoidon toteutusta jarruttavat asenteet olivat lieentyneet etenkin metsäammattilaisten keskuudessa, samalla kun siihen liittyvä osaaminen ja ymmärrys olivat kasvaneet. Metsänomistajien asenteiden koettiin olevan kirjavampia. Suunnittelussa ja paikkatietoaineistojen hyödynnettävyydessä koettiin olevan pullonkauloja, samoin kuin taloudellisissa lähtökohdissa.

Monimetsä-hankkeen tuottamia materiaaleja oli otettu käyttöön opetuksessa melko kattavasti. Etenkin Metsäkeskuksen sivuille koottuja luonnonhoidon paikkatietoaineistoja oli hyödynnetty, mutta myös luonnonhoidon muistilista, keinovideot ja sarjakuvat olivat löytäneet tiensä opetukseen. Osa hankkeen materiaaleista oli vastaajille uusia, tai niitä oli suunniteltu hyödynnettäväksi vasta tulevaisuissa opinnoissa.

Jatkossa oppilaitosten tarpeita tukisivat etenkin tehtäväpohjaiset, monipuoliset verkkomateriaalit, jotka taipuvat helposti itseopiskeluun. Myös lyhyille (~5 min) asiantuntijaluennoille tai -tietoiskuille luonnonhoidon eri teemoista koettiin olevan kysyntää. Materiaaleja kaivattiin myös englanniksi. Haastatteluissa visioitiin myös karttapalvelua, joka kokoaisi entistä paremmin yhteen metsänomistajan metsätilaan liittyvien lähtötietojen lisäksi myös luonnonhoidon suunnittelua ja kohdentamista tukevat (paikkatieto)aineistot.

4 Johtopäätökset

"Monimetsä on iskostunut selkärankaani siten, että puhun näistä asioista koko ajan."

"Monimetsä on uinut metsäalalle, mutta näille pitäisi olla jatkoa edelleen, koska se tukee muutosta ja antaa työkaluja siihen."

Kommentteja haastatteluista

Millaisen jäljen Monimetsä-hanke jättää metsäalalle tullessaan päätökseen vuonna 2022? Hankkeella on ollut hankemaailmassa varsin pitkä elinkaari: ensimmäinen hanke käynnistyi jo vuonna 2016, jatkohanke vuodesta 2019 vuoteen 2022.

Monimetsä 2016–2018 selvitti ja tunnisti luonnonhoidon toteutuksen pullonkauloja yhdessä metsäammattilaisten kanssa. Kun hankkeen ensimmäisessä vaiheessa lisättiin ammattilaisten ja organisaatioiden valmiuksia vastata metsänomistajien luonnonhoidollisiin tarpeisiin, päätettiin Monimetsä – jatkoaskel luonnonhoitoon -jatkohankkeessa 2019–2022 kohdentaa luonnonhoidon tasoa nostavia toimenpiteitä, tiedonvälitystä ja viestintää etenkin metsänomistajille.

4.1 Monimetsän onnistumiset

Metsänomistajien nostaminen ammattilaisten rinnalle keskeiseksi kohderyhmäksi oli toimiva ja onnistunut valinta. Metsänomistajat ovat olleet kiinnostuneita talousmetsien luonnonhoidon keinoista ja monimuotoisuuden turvaamisen mahdollisuuksista.

Halu vaikuttaa luonnonhoidon toteutusta koskevaan päätöksentekoon on ollut suuri – sen jälkeen, kun on ensin ymmärretty, että metsänomistaja voi itse päättää ja vaikuttaa siihen, kuinka paljon panostaa luonnonhoitoon omissa metsissään.

Moni metsänomistaja on kuullut talousmetsien luonnonhoidon keinovalikoimasta ensi kertaa Monimetsän maastokoulutuksissa ja webinaareissa. Samalla on saatettu ensimmäistä kertaa pysähtyä miettimään, mitä metsien monimuotoisuus ja luonnonhoito voivat tarkoittaa minulle ja omille metsilleni. Metsäammattilaisilla onkin suuri vastuu luonnonhoidon ja sen toteutuksen esiin tuomisessa osana metsätalouden ja metsänhoidon eri prosesseja.

Sekä toimijoiden että metsänomistajien on koettu olevan valmiimpia ottamaan vastaan parempia, metsäluonnon monimuotoisuutta tukevia ratkaisuja. Monimetsä

on ollut tärkeässä roolissa luonnonhoitoon liittyvän puheen sanoittajana ja mahdollistajana erilaisten työkalujen ja viestintää tukevien materiaalien avulla. Monimetsän materiaalit ovat löytäneet tiensä myös metsäopetukseen.

Monimetsän tekemiset ja tulokset on huomattu laajasti metsäalalla, ja se on parhaimmillaan käynnistänyt organisaatioissa työn luonnonhoidon sisällyttämiseksi omiin toimintamalleihin. Yhteistyö on ollut Monimetsän kantava teema ja vahvuus. Yhteistyö hankkeen toteuttajatahojen ja muiden alueellisten sekä valtakunnallisten hankkeiden kanssa on ollut onnistunutta ja lisännyt Monimetsän vaikuttavuutta, sekä edistänyt osaltaan verkostomaista työskentelyä eri tahojen ja organisaatioiden kanssa.

Myös verkostoituminen Suomen metsäkeskuksen sisällä on yksi hankkeen onnistumisista. Vuosittain noin 70 henkilöä on osallistunut metsäkeskuksessa hankkeen toimenpiteiden toteuttamiseen eri tasoisella työpanoksella. Monimetsän viestit, materiaalit ja toimintamallit ovat näin tulleet tutuksi laajalle joukolle metsäkeskuslaisia ja arkipäiväistyneet heidän työhönsä. Talousmetsien luonnonhoidon viestiä viedään moniäänisesti eteenpäin Metsäkeskuksen asiakastyössä, osana koulutustarjontaa sekä monissa muissa kehittämishankkeissa.

Maastokoulutukset ja etenkin Monimetsän luonnonhoitolenkit ovat saaneet laajaa kannatusta ja kiitosta niin lenkkien vetäjien kuin osallistujien keskuudessa. Luonnonhoitolenkit ovat toimineet hyvänä keskusteluareenana sekä vertaistukena ja kokemusten vaihtamisen paikkana niin metsänomistajien kuin lenkin vetäjien ja muiden osallistujien välillä. Lenkkien on toivottu jatkuvan tavalla tai toisella hankkeen päättymisen jälkeenkin.

4.2 Ajatuksia luonnonhoidon toteutuksen pullonkauloista

Valtaosa hankkeessa haastatelluista ammattilaisista (luku 3) koki metsäalan toimijoiden luonnonhoidollisen osaamisen ja ymmärryksen parantuneen merkittävästi Monimetsän toimintavuosien aikana – osaltaan suoraan Monimetsän koulutusten ja tiedonvälityksen ansiosta.

Toimijoiden osaamisessa on kuitenkin edelleen puutteita esimerkiksi luonnonhoidon perusteissa, ekologisen merkityksen ymmärtämisessä sekä luonnonhoidon koko keinovalikoiman hallitsemisessa. Toisaalta uusien, opintopolulta valmistuvien ammattilaisten osaamisen koettiin olevan paremmissa kantimissa.

Aiemmin pullonkaulaksi koettu, luonnonhoidon keinojen kohdentamiseen liittyvien paikkatietoaineistojen ja -työkalujen saatavuus on huomattavasti parantunut ja aineistot monipuolistuneet viime vuosina. Aineistot koottiin Monimetsän

ensimmäisessä hankevaiheessa Suomen metsäkeskuksen verkkosivuille toimijoiden vapaasti hyödynnettäväksi joko verkkoselaimella tai osana omaa suunnittelujärjestelmää.

Paikkatietoaineistojen hyödynnettävyyden on kuitenkin koettu olevan osittain kesken järjestelmien puutteellisten rajapintojen takia. Aineistojen hyödyntäminen on myös tunnistettu isoksi koulutustarpeeksi.

Samalla kun ymmärrys on lisääntynyt esimerkiksi luonnonhoidon kustannustehokkaasta toteuttamisesta, taloudelliset näkökulmat voivat edelleen jarruttaa luonnonhoidon laajempaa toteutusta. Moni ammattilainen on ollut huolestunut esimerkiksi maastossa tehtävän suunnittelun vähentymisestä ja ylipäätään luonnonhoidon suunnitteluun käytettävän ajan resursoimisesta.

4.3 Jatkokehitystarpeet

Monimetsän kulkema suunta ja askelmerkit metsäluonnon monimuotoisuuden ja puhtaiden vesien turvaamiseksi ovat olleet oikeita. Talousmetsien luonnonhoidon tehostamistoimia kuitenkin tarvitaan edelleen; esimerkiksi vuosittaisen luontolaatuvarvioinnin mukaan metsätalouden vesiensuojelussa on yhä parannettavaa.

Erilaisissa tapahtumissa, joita Monimetsä järjesti ja suuntasi metsänomistajille vuosien 2019–2022 aikana, nousi selvästi esiin tarve jatkaa metsänomistajille tiedonvälitystä luonnonhoidon keinovalikoimasta ja mahdollisuuksista. Metsänomistajat kaipaavat luonnonhoidosta tietoa, opastusta ja neuvontaa hankkeen jälkeenkin.

Etenkin talousmetsien luonnonhoidon roolia osana metsätalouden kestävyyttä ja monimuotoisuuden turvaamista ymmärretään vielä huonosti, samoin millaisia mahdollisuuksia metsänomistajalla on ylläpitää ja turvata monimuotoisuutta metsän kaikissa kehitysvaiheissa ja metsänhoitotoimenpiteissä. Luonnonhoidon toimenpiteistä, niiden perusteluista ja siitä miten niitä voidaan omalla metsätilalla kohdentaa ja toteuttaa, tulee aktiivisesti viestiä ja niitä tulee jatkossakin tuoda esiin metsänomistajille.

Metsätalouden toimijoiden ja luonnonhoitoa toteuttavien tahojen osaamista on niin ikään tarve syventää ja ylläpitää. Koulutusten tulisi tukea sekä luonnonhoidon perusteiden hallitsemista, että osaamisen laajentamista pitkässä juoksussa. Toimijoita tulisi myös kannustaa hyödyntämään kattavammin paikkatietoaineistoja luonnonhoidon suunnittelun ja kohdentamisen tukena.

Etenkin maastossa tehtävän suunnittelun vähentyessä paikkatietoaineistojen parempi hyödyntäminen sekä paikkatietoaineistojen laadun parantamiseksi

tehtävät toimet ovat tulevaisuudessa entistä suuremmassa roolissa luonnonhoidon suunnittelun ja monimuotoisuuden turvaamisen kannalta.

Organisaatioiden tulisi myös varmistaa, että metsänomistajien luonnonhoitoon liittyvät tavoite- ja muut tiedot paitsi selvitetään aina kun metsänomistajan kanssa neuvotellaan tulevasta hakkuu- ja hoitotoimista, myös välitetään koko pitkässä ketjussa aina metsänomistajalta työn toteuttajalle saakka. Luonnonhoidosta keskusteleminen ja luonnonhoitotoimien toteuttaminen tulisi yhä useammin nähdä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen lisäksi myös paremman asiakaspalvelun näkökulmasta.

Jatkossa tulisi myös miettiä, millaisia painopisteitä luonnonhoidon viestinnässä kannattaisi käyttää, jotta viesti tavoittaisi yhä suuremman joukon metsänomistajia ja metsänomistajia palvelevia ammattilaisia. Luonnonhoidon viestiä voitaisiin myös kohdentaa paremmin eri kohderyhmille.

5 Liitteet

Liite 1. Metsänomistajille suunnatut koulutukset ja tapahtumat

Laatuloikka luonnonhoitoon -lenkit

Vuosi	Kpl	Osallistujia	NPS	Arvosana 1-5 (Ka.)
2019	16	262	74	4,3
2020	15	243	69	4,3
2021	17	216	72	4,5
2022	20	279	90	4,7

Monimuotoinen metsäni -metsänomistajapäivät

Vuosi	Alue	Osallistujia
2019	Webinaari (Tampere/Pirkanmaa)	92
2020	Oulu	22
2021	Kuopio	79
2022	Espoo	54

Webinaarit

Vuosi	Kpl	Osallistujia	NPS	Arvosana 1-5 (Ka.)
2019	3	91	89	4,5
2020	6	637	78	4,4
2021	4	125	43	4,4
2022	5	423	48	4,3

Webinaarien otsikot

- Säästä, hoida ja suojele metsäluontoa- webinaari: Metsänomistajan keinot, joilla metsäluontoa voi säästää
- Säästä, hoida ja suojele metsäluontoa- webinaari: Metsänomistajan keinot, joilla metsäluontoa voi hoitaa
- Säästä, hoida ja suojele metsäluontoa -webinaari: Metsänomistajan keinot, joilla metsäluontoa voi suojella
- Kevään luonnonhoito -webinaari metsänomistajille
- Naturhänsyn i ekonomiskogen - enklare än du tror, Webinarium
- Talousmetsien luonnonhoidon teemawebinaari metsänomistajille - Lahopuusto ja sen merkitys
- Talousmetsien luonnonhoidon teemawebinaari metsänomistajille - Säästöpuut hakkuissa
- Talousmetsien luonnonhoidon teemawebinaari metsänomistajille - Luonnonhoidon ja riistan huomioon ottaminen taimikonhoidossa
- Talousmetsien luonnonhoidon teemawebinaari metsänomistajille - Miten huomioida vesiensuojelu
- Naturvårdsträd – hur och varför? - Webinarium Monimetsä
- Död ved är full av liv - Webinarium Monimetsä
- Viltvänlig röjning - Webinarium Monimetsä
- Skogsbrukets vattenvård - Webinarium Monimetsä
- Fråga experterna om naturhänsyn
- Miten monimuotoisuus voidaan huomioida metsänkäsittelyn yhteydessä, kysy asiantuntijalta
- Vesistöjen suojavyöhykkeiden monet roolit -webinaari
- Riistametsänhoito-webinaari
- Talousmetsien luonnonhoidon materiaalit ja työkalut -info metsänomistajille

Liite 2. Toimijoille suunnatut koulutukset

Vuosi	Tapahtuma	Alkamispäivä	Muoto	Osallistujia	NPS	Arvosana
2020	Perehdytys metsänomistajille suunnattuun Laatulokka luonnonhoitoon - lenkkikonseptiin	26.3.2020	Webinaari	7	33	4,33
2020	Luonnonhoidon toimintamallit talousmetsissä - toimijakoulutus, Pohjois-Karjala	1.9.2020	Maastokoulutus	11	80	4,8
2020	Talousmetsien luonnonhoitokoulutus metsäkoneyrittäjille, Mikkeli	29.10.2020	Maastokoulutus	13	0	4,4
2020	Luonnonhoidon toimintamallit talousmetsissä - toimijakoulutus, Päijät-Häme	3.11.2020	Maastokoulutus	7	100	4,2
2021	Luonnonhoidon paikkatietoaineistojen hyödyntäminen metsänkäsittelytoimenpiteissä	14.4.2021	Webinaari	52	78	4,4
2021	Luonnonhoidon toimintamallit talousmetsissä - toimijakoulutus, Paltamo	17.6.2021	Maastokoulutus	13	50	4
2021	Talousmetsien luonnonhoitokoulutus metsäkoneyrityksille, Jaala	10.9.2021	Maastokoulutus	5	50	4,3
2021	Luonnonhoidon toimintamallit talousmetsissä - toimijakoulutus, Mikkeli	14.9.2021	Maastokoulutus	9	43	4,3
2021	Talousmetsien luonnonhoitokoulutus metsäkoneyrityksille, Tammela	22.9.2021	Maastokoulutus	6	0	4

Vuosi	Tapahtuma	Alkamispäivä	Muoto	Osallistujia	NPS	Arvosana
2021	Luonnonhoidon toimintamallit talousmetsissä - toimijakoulutus, Tammela	29.9.2021	Maastokoulutus	7	0	4,1
2021	Luonnonhoito mukana talousmetsien arjessa - webinaarisarja toimijoille osa1: Talousmetsien Luonnonhoidon hyödyt ja kustannukset	1.12.2021	Webinaari	63	57	4,4
2021	Luonnonhoito mukana talousmetsien arjessa - webinaarisarja toimijoille, osa 2: Luonnonhoidon paikkatietoaineistojen hyödyntäminen metsänkäsittelytoimenpiteissä	9.12.2021	Webinaari	52		
2022	Luonnonhoito mukana talousmetsien arjessa - webinaarisarja toimijoille, osa 3: Toimintamallit ja työkalut luonnonhoidon edistämisessä	20.1.2022	Webinaari	37		
2022	Talousmetsien luonnonhoitokoulutus hakkuiden ja metsänhoitotöiden toteuttajille, Paltamo	8.6.2022	Maastokoulutus	3		
2022	Luonnonhoito energiapuuharvennuksessa – maastokoulutus, Sipoo	17.8.2022	Maastokoulutus	5		
2022	Naturhänsyn i energivedsgallring – fältutbildning, Sibbo	18.8.2022	Maastokoulutus	6		
2022	Luonnonhoidon toimintamalli talousmetsissä, Äänekoski	30.9.2022	Maastokoulutus	8		

Vuosi	Tapahtuma	Alkamispäivä	Muoto	Osallistujia	NPS	Arvosana
2022	Talousmetsien luonnonhoidon materiaalit ja työkalut -info toimijoille	25.10.2022	Webinaari	13		

Liite 3. Haastattelukysymykset metsäammattilaisille

1. Monimetsän jatkohankkeessa 2019–2022 on panostettu erityisesti metsänomistajille suunnattuun viestintään, tiedonvälitykseen ja koulutukseen ja pyritty lisäämään mo:n kiinnostusta, tietoisuutta ja kykyä tunnistaa luonnonhoidon mahdollisuuksia ja toteutuskeinoja omissa metsissään.

Onko metsänomistajien suhtautuminen luonnonhoitoon tai siihen liittyvä ymmärrys/osaaminen mielestäsi muuttunut viime vuosina? Millaiseksi arvioit Monimetsä-hankkeen osuuden siinä?

2. Monimetsän visiossa todetaan: *"Osaava ja vastuullinen toimija ottaa luonnonhoidon keinot esille, huomioi maanomistajan tavoitteet, hyödyntää paikkatietoa keinojen valinnassa ja kohdentamisessa sekä varmistaa tiedonkulun suunnittelijalta toteuttajalle."*
 - a) Miten organisaatiossasi tuetaan parempaa luonnonhoitoa tavoittelevia metsänomistajia?
 - b) Miten luonnonhoitoon ja vesiensuojeluun liittyvistä asioista puhutaan organisaatiosi sisällä?
 - c) Onko talousmetsien luonnonhoitoon liittyvä puhe mielestäsi arkipäiväistynyt metsänomistajan ja ammattilaisen välillä? Entäpä metsäammattilaisten välillä?
 - d) Onko Monimetsä-hanke tuonut keskusteluihin jotain uutta?
 - e) Missä vision osa-alueessa koet olevan vielä parannettavaa? Missä onnistutaan erityisen hyvin?
 - f) Koetko vision tavoitteiden valtavirtaistuneen metsäalalla Monimetsä-hankkeen aikana (2016–2022)?
3. Metsänomistajan tavoitteiden mukaisten luonnonhoidon keinojen käyttöä on pyritty edistämään esimerkiksi Monimetsän [muistilistalla](#) ja [tilauslomakkeella](#). Muistilista antaa tietoa luonnonhoidon erilaisista keinoista ja mahdollisuuksista metsänkäsittelyn eri vaiheissa, tilauslomakkeella metsänomistaja voi viestiä tiettyyn metsikkökuviioon ja toimenpiteeseen liittyvistä luonnonhoidon tavoitteista ja toteutuksesta.
 - a) Hyödynnetäänkö organisaatiossasi / hyödynnätkö itse näitä tai vastaavanlaisia materiaaleja?
 - b) Millaisena näet näiden materiaalien tulevaisuuden? *Hyödyt, ongelmat, kehitysehdotukset*

- c) Miten organisaatiossasi viestitään mo:n tavoitteiden mukaisesti toteutetuista lh-ratkaisuista takaisin metsänomistajalle?
4. Luonnonhoidon paikkatietoaineistojen avulla voidaan tunnistaa, kohdentaa vaikuttavasti ja ohjeistaa monimuotoisuuden turvaamiseen ja vesiensuojeluun liittyviä ratkaisuja.
- a) Miten organisaatiossasi hyödynnetään / omassa työssäsi hyödynnät näitä tai vastaavanlaisia aineistoja?
- b) Millaisena näet näiden materiaalien tulevaisuuden? *Hyödyt, ongelmat, kehitysehdotukset*
5. Monimetsän aiemmassa vaiheessa 2016–2018 tunnistettiin yhdessä metsäammattilaisten kanssa yleisiä luonnonhoidon toteutukseen liittyviä pullonkauloja. Valitse alla olevasta listasta kolme, joissa on mielestäsi tapahtunut eniten muutosta (tilanne parantunut/huonontunut) suuntaan tai toiseen.
- a) Mo:n ja metsäammattilaisten asenteet (ympäristöasioiden arvostuksen puute, välinpitämättömän suhtautuminen toteutuksen laatuun, kokemus ylimääräisestä työstä, kokemus toimien vaikuttavuuden puutteesta)
- b) Taloudelliset näkökulmat (mm. tuoton maksimointi, toimenpiteiden kalleus, metsäorganisaatioiden kustannusten minimointi)
- c) Luonnonhoitokeinojen tuntemisen puutteet
- d) Toimijoiden osaamisen puutteet
- e) Maastossa tehtävän suunnittelun puutteet
- f) Paikkatietoaineistojen tai työkalujen puutteet
- g) Viestinnälliset haasteet
- h) Käsitykset metsätuhoriskeistä (liittyen esim. lahopuiden säästämiseen ja lehtipuiden säästämiseen taimikoissa)
6. Millaisia tapahtumia tai koulutuksia talousmetsien luonnonhoitoon ja vesiensuojeluun liittyen mielestäsi vielä tarvitaan?
- a) Toimijoille
- b) Metsänomistajille